

Pažyma

dėl Lietuvos Respublikos pozicijų 2019 m. spalio 4 d. ES Aplinkos taryboje svarstomais klausimais

1. Komisijos komunikatas „Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija“

– *Politinė diskusija*

Klausimo esmė

2018 m. lapkričio 28 d. Komisija paskelbė Komunikatą dėl ilgalaikės ES išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio mažinimo strategijos, kuriame pateikta strateginė klestinčios, modernios, konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija. Komunikatas parengtas reaguojant į 2018 m. kovą pateiktą Europos Vadovų Tarybos prašymą.

Strategijoje pristatoma, kaip ES gali pirmauti investuodama į realistinius technologinius sprendimus, skatindama piliečių savarankiškumą ir geriau koordinuodama priemonės pramonės politikos, finansų ir mokslinių tyrimų srityse. Labai svarbu, kad neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomika būtų kuriama įvykdžius socialiai teisingą pertvarką, didinant ES konkurencingumą pasaulinėse rinkose, kuriant aukštos kvalifikacijos darbo vietas ir užtikrinant tvarų augimą Europoje. Tai padės spręsti ir kitas su aplinkos būkle susijusias problemas, tokias kaip oro kokybė ar biologinės įvairovės nykimo stabdymas.

Strategija apima visas susijusias politikos sritis ir atitinka Paryžiaus susitarimo tikslą užtikrinti, kad vidutinės pasaulio temperatūros padidėjimas būtų gerokai mažesnis nei 2°C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, ir toliau dėti pastangas, kad jis neviršytų 1,5°C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu. Strategijoje pateikiami ne konkretūs tikslai, kuriuos Sąjunga turi pasiekti, pvz., 2040 m. ar 2050 m., bet pasirinkimo galimybės ir susiję scenarijai siekiant neutralizuoti ilgalaikį poveikį klimatui, kad grynasis išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimas iki 2050 m. siektų 80–100 proc.

ES 2020 m. pradžioje planuoja pateikti ES ilgalaikę klimato kaitos strategiją, taip parodydama pavyzdį visoms šalims ir ragindama jas imtis analogiškų veiksmų.

Siekiant įtvirtinti trumpalaikius iki 2030 m. ir siektinus vidutinės trukmės iki 2040 m. bei ilgalaikius iki 2050 m. Lietuvos klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos tikslus ir uždavinius, šiuo metu atnaujinama Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija.

Iki 2020 m. sausio 1 d. Lietuva Komisijai turi pateikti Lietuvos ilgalaikę mažo ŠESD kiekio plėtros strategiją iki 2050 m. ir Nacionalinį klimato ir energetikos veiksmų planą, kuriame nustatomos priemonės, skirtos įgyvendinti Lietuvos energetikos ir klimato kaitos tikslus iki 2030 m. Planas šiuo metu tikslinamas atsižvelgiant į Komisijos pateiktas pastabas.

Aplinkos taryboje vyks politinė ministrų diskusija pagal pirmininkaujančios valstybės narės parengtus klausimus.

Lietuvos pozicija

Dokumentas su konkrečiais klausimais Aplinkos taryboje vyksiančiai ministrų diskusijai dar nepateiktas. Atsižvelgiant į klausimus, pozicija gali būti tikslinama.

Atsakingai vertindama klimato kaitos keliamas grėsmes ir Tarptautinės klimato kaitos komisijos (IPCC) specialiosios ataskaitos išvadas, jog šalių įsipareigojimų nepakanka Paryžiaus susitarimo ilgalaikiams tikslams pasiekti ir būtina imtis neatidėliotinų veiksmų, Lietuva pritaria Komisijos pastangoms apibrėžti ES klimato kaitos ir energetikos politikos viziją – iki 2050 m. pereiti prie klimatui neutralios ekonomikos.

Lietuvos nuomone, Paryžiaus susitarimo ilgalaikiams tikslams pasiekti būtinas užmojų didinimas globaliu mastu ir ambicingi visų pasaulio šalių veiksmai. Tik užtikrindami vienodas sąlygas išsaugosime ES pramonės konkurencingumą, darbo vietas ir paskatinsime suinteresuotas visuomenės grupes įsitraukti į struktūrinius pokyčius.

Nebūdama tikra dėl didžiųjų ekonomikų šalių užmojų ambicingumo, Lietuva laikosi pozicijos, kad turi būti apibrėžti tik siektini ES ilgalaikiai šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslai iki 2050 m. ir dėmesys sutelktas į užsibrėžtą 2030 m. energetikos ir klimato kaitos tikslų įgyvendinimą.

ES vizijai realizuoti būtina ES lygiu įtvirtinti sklandaus perėjimo prie mažo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio tikslus. Tai turi apimti atskirų ūkio sektorių (energetikos, pramonės, transporto, žemės ūkio ir kt.) planavimo dokumentus ir teisės aktus, taip pat dėmesį skiriant atsparių klimato kaitos pokyčiams technologijų naudojimui, žemės naudojimo ir miškų absorbcinio potencialo didinimo priemonėms.

Siekiant, kad atskiri ūkio sektoriai vis labiau mažintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, būtina užtikrinti pakankamas paskatas ir darnų finansavimą pagal naujosios Daugiametės finansinės programos 2021–2027 m. atskiras finansines priemones ir programas (mažiausiai 25 proc. ES struktūrinių ir kitų investicinių fondų lėšų klimato kaitos ir energetikos tikslams įgyvendinti).

Lietuvai svarbu, kad būtų atsižvelgiama į atskirų ES valstybių narių ekonomines ir socialines galimybes, leidžiant pasirinkti kaštų ir naudos prasme tinkamiausius būdus ir priemones. Taip pat būtina atlikti poveikio vertinimą ES valstybių narių lygiu ir pasiūlyti naštos pasidalijimo mechanizmą mažiau pasiturinčioms ES valstybėms narėms.

2. Tarybos išvados dėl pasirengimo JT BKKK susitikimams Santjage, Čilėje (2019 m. gruodžio 2–13 d.)

– *Priėmimas*

Klausimo esmė

Tarybos išvadose patvirtinama bendra ES pozicija dėl JT bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių susitikimuose (COP25), kurie vyks š. m. gruodžio 2–13 d. Santjage, svarstomų klausimų, susijusių su Paryžiaus susitarimo įgyvendinimu.

Tarybos išvadose pažymima, kad būtina imtis skubių pasaulinių veiksmų kovai su klimato kaita. Reiškiamas nerimas dėl Tarpyvyriausybės klimato kaitos komisijos (IPCC) ataskaitose daromų išvadų, kad klimato pokyčiai, biologinės įvairovės nykimas, žemės ir vandenynų degradacija bei dykumėjimas yra susiję, todėl būtinas glaudesnis šalių bendradarbiavimas, siekiant sumažinti klimato pokyčių riziką ir neigiamas pasekmes. Visos šalys raginamos didinti klimato kaitos švelninimo tikslus, juos derinant su darniu vystymusi ir skurdo mažinimu, užtikrinti maisto saugą, lyčių lygybę, gerbti vietinių gyventojų ir bendruomenių teises, saugoti biologinę įvairovę.

Referuojant į 2019 m. vasario 18 d. Užsienio reikalų tarybos Europos klimato diplomatijos išvadas, pabrėžiama, kad klimato kaitos grėsmė sukuria riziką bendruomenių taikai ir saugumui. Šalys, kurios nėra ratifikavusios Paryžiaus susitarimo, Kioto protokolo Dohos pakeitimo, Monrealio protokolo Kigalio pakeitimo, raginamos kuo skubiau tą padaryti.

Taip pat pažymima, kad ES sėkmingai įgyvendina Kioto protokolo antrojo įsipareigojimų laikotarpio tikslus ir užtikrina ekonomikos augimą ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) išmetimo mažėjimą, be to, ES įgyvendina ambicingą klimato kaitos politiką: iki 2030 m. ES įsipareigojo išmetamųjų ŠESD kiekį sumažinti mažiausiai 40 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. ES atsinaujinančių energijos išteklių tikslas padidintas iki 32 proc., o energijos efektyvumo tikslas – iki 32,5 proc. Atsižvelgiant į tai, ambicingesnės ES valstybės narės (Prancūzija, Belgija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Belgija, Ispanija, Portugalija, Švedija, Danija) siūlo išvadų nuostatose (10 ir 11 p.) pateikti aiškią žinią, kad ES iki 2020 m. padidins 2030 m. nacionaliniu lygiu nustatytus įsipareigojimus (NDC) (ŠESD mažinimo tikslą). Kitos ES valstybės narės, taip pat ir Lietuva, siūlo pateikti lankstesnes nuostatas, jas formuluojant pagal Paryžiaus susitarimą, nes šiuo metu ES valstybių narių pateikti integruoti nacionaliniai energetikos ir klimato srities planai (NECP) neužtikrina ES 2030 m. tikslų įgyvendinimo ir Europos Vadovų taryba dar nepriėmusi sprendimo dėl ES 2030 m. ŠESD tikslo didinimo.

Tarybos išvadose Komisija sveikinama už pateiktą ilgalaikę ES mažo ŠESD kiekio plėtos strategiją ir pasiūlymą ES ilgalaikiu klimato tikslu patvirtinti Europos ekonomikos neutralumą klimatui iki 2050 m., skirtus Paryžiaus susitarimo ilgalaikiams tikslams įgyvendinti.

Tarybos išvadose patvirtinamas ES ir jos valstybių narių įsipareigojimas prisidėti prie tarptautinio klimato kaitos finansavimo, siekiant sukaupti 100 mlrd. USD per metus 2020–2025 m. laikotarpiui iš įvairių šaltinių klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo veiksams besivystančiose šalyse finansuoti, jei bus užtikrintas švelninimo veiksmų įgyvendinimas ir jų vykdymo skaidrumas. Pažymima, kad ES valstybių narių indėlis sudaro 40 proc. bendro indėlio ir nuo 2013 m. nuolat didėja, viršydamas 20 mlrd. eurų kasmet.

Tarybos išvadose įvertinama jau pasiekta pažanga dėl Paryžiaus susitarimo įgyvendinamųjų sprendimų ir sveikinama COP24 pirmininkavusi Lenkija dėl patvirtintos „Katovicų veiksmų programos“. Siekiama produktyvaus darbo sukuriant tvirtas ir išsamias taisyklių nuostatas savanoriškam bendradarbiavimui, išvengiant dvigubos apskaitos ir išsaugant aplinkos integralumą bei nustatant ambicingą mechanizmą, CO₂ kompensavimo bei mažinimo schemą tarptautinei aviacijai (CORSIA). Tikimasi sėkmingos Tarptautinio Varšuvos mechanizmo dėl žalos ir netekčių antrosios peržiūros.

Planuojama, kad Aplinkos taryboje ministrai aptars nesuderintas išvadų nuostatas dėl ES 2030 m. ŠESD tikslo didinimo (10 ir 11 p.) ir, sutarę dėl kompromisinių formuluočių, patvirtins Tarybos išvadas.

Lietuvos pozicija

Iš esmės pritariame Tarybos išvadoms, kuriose atspindėtos pagrindinės ES pozicijos nuostatos COP25 Santjago svarstomais klausimais.

Dėl Tarybos išvadų nesuderintų punktų, susijusių su ES išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų 2030 m. tikslo didinimu (10 ir 11 p.), Lietuva pritaria pirmininkaujančios Suomijos siūlomoms kompromisinėms nuostatoms. Laikomės pozicijos, kad, kol praktiškai neužtikrinome 2030 m. tikslų įgyvendinimo ir Europos Vadovų lygiu nepasiekėme sutarimo dėl ES užmojų didinimo, Tarybos išvadose turėtume pateikti lankstesnes formuluotes pagal Paryžiaus susitarimą.

3. Tarybos išvados „8-oji Aplinkosaugos veiksmų programa – keičiant kryptis kartu“

– *Priėmimas*

Klausimo esmė

Aplinkosaugos veiksmų programoje (toliau – AVP) nustatomi ES aplinkos ir klimato politikos pagrindai, padedantys siekti nustatytų tikslų ir juos integruoti į kitas politikos sritis. 2013 m. patvirtinta 7-oji AVP apima 2014–2020 m. laikotarpį ir nustato ilgalaikę viziją iki 2050 m. Planuojama, kad 2020 m. Komisija pateiks 8-osios AVP, kuri apims 2021–2030 m. laikotarpį, projektą. Tarybos išvadų tikslas – pasiūlyti politinę žinią naujos sudėties Komisijai dėl prioritetinių 8-osios AVP sričių.

Tarybos išvadose pažymima, kad 7-ojoje AVP apibrėžti teminiai prioritetai vis dar aktualūs. Ši programa nustatė strategines kryptis, prisidėjo prie kryptingų, spartesnių ir geriau koordinuotų veiksmų aplinkos ir klimato kaitos politikos srityse. Deja, pagrindiniai aplinkosauginiai ir klimato kaitos iššūkiai išlieka, o mažiausiai pažangos pasiekta gamtinio kapitalo, aplinkos ir sveikatos bei integravimo srityse. Komisija raginama pateikti 8-osios AVP projektą 2020 m. pradžioje. Projekte turėtų būti nustatyti:

- prioritetiniai tikslai ir sritys, kuriose būtini strateginiai veiksmai;
- stebėsenos sistema ir aiškūs, rezultatais pagrįsti pažangos indikatoriai;
- vidurio laikotarpio peržiūra 2024 m.

Tarybos išvadose taip pat pabrėžiami šie svarbūs aspektai:

- ES teisės aktų įgyvendinimo stiprinimas, visuomenės informavimas ir švietimas, keitimasis gerąja patirtimi;

- sąsajų tarp aplinkos ir kitų sričių politikos stiprinimas, aplinkosaugos tikslų integravimas, ypatingą dėmesį skiriant klimato kaitai, bioįvairovei, žiedinei ekonomikai, žemės ūkiui, energetikai, pastatams ir mobilumui;

- darnus finansavimas, privačių ir viešųjų investicijų mobilizavimas;
- žmonių sveikatos apsauga, ypatingą dėmesį skiriant oro ir vandens kokybei;
- perėjimas prie efektyviai išteklius naudojančios, žiedinės ir klimatui neutralios ekonomikos;

- 8-osios AVP, Paryžiaus susitarimo tikslų ir būsimosios ES ilgalaikės klimatui neutralios ekonomikos strategijos suderinamumas;
  - skubūs veiksmai saugant ir atstatant bioįvairovę;
  - ES lyderystė nustatant pasaulinius standartus, užtikrinant tarptautinių taisyklių laikymąsi ir pereinant prie žalios ir įtraukios ekonomikos;
  - skaitmenizacija, naujos technologijos, verslo modeliai, inovacijos;
  - pilietinės visuomenės, įskaitant jaunimą, įtraukimas į aktyvų dialogą prieš 8-osios AVP priėmimą ir į jos įgyvendinimą.
- Planuojama, kad Aplinkos taryboje ministrai patvirtins Tarybos išvadas.

Lietuvos pozicija

Iš esmės pritariame Tarybos išvadoms dėl 8-osios AVP, kuri yra svarbus ir būtinas strateginis dokumentas, padedantis valstybėms narėms siekti bendrų tikslų, užtikrinantis tęstinumą ir siunčiantis aiškią žinią kitiems sektoriams ir visuomenei.

Akivaizdu, kad 7-osios AVP tikslai nebus visiškai įgyvendinti. Todėl rengiant 8-ąją AVP būtina atsižvelgti į tikslų neįgyvendinimo priežastis ir numatyti aiškius, konkrečius, ambicingus, tačiau realiai įgyvendinamus ir išmatuojamus veiksmus, kurie padėtų kryptingai judėti link 2050 m. vizijos įgyvendinimo.

Manome, kad 8-oji AVP turėtų būti trumpesnė ir konkretesnė. Joje pakaktų numatyti mažiau veiksmų, tačiau jie turėtų glaudžiai sietis su darnaus vystymosi tikslais, kitomis pagrindinėmis ilgalaikėmis strategijomis ir Daugiametės finansinės programos priemonėmis. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama tikslų sinergijai ir aplinkosaugos reikalavimų integravimui į kitas sektorines politikas.

Labai svarbus aspektas – numatytų veiksmų įgyvendinimo ir pakankamo finansavimo užtikrinimas. Todėl svarbu sukurti paprastą, nekuriantį papildomos administracinės naštos įgyvendinimo stebėsenos mechanizmą ir nustatyti aiškius indikatorius, kurie padėtų palyginti valstybių narių rezultatus ir laiku identifikuoti nepakankamą pažangą.

4. Tarybos išvados „Daugiau žiediško – perėjimas prie darnios visuomenės“ – Priėmimas

Klausimo esmė

Tarybos išvadose aptariama žiedinės ekonomikos įgyvendinimo pažanga, akcentuojami svarbiausi iššūkiai ir siūlomos naujos priemonės, padedančios pereiti prie darnios visuomenės.

Tarybos išvadose teigiamai vertinamos Komisijos ir ES valstybių narių pastangos ir pasiekti rezultatai skatinant žiedinę ekonomiką, tačiau pripažįstama, kad nepakankamai panaudojamas ekonominių ir fiskalinių iniciatyvų, skaitmenizavimo ir dirbtinio intelekto potencialas. Pabrėžiami atliekų perdėbimo ir šalinimo sąvartynuose mažinimo tikslai, neapdorotų komunalinių atliekų šalinimo sąvartynuose nutraukimo siekis. Akcentuojama pramonės ir verslo dalyvavimo ir bendradarbiavimo vertės grandinėje svarba.

Siekiant paspartinti sisteminių perėjimą prie žiedinės ekonomikos, visų pirma, Komisija ir valstybės narės raginamos užbaigti Žiedinės ekonomikos veiksmų plano priemonių įgyvendinimą.

Papildomai būtina imtis tolesnių ambicingų veiksmų. Komisija ir valstybės narės raginamos žiedinę ekonomiką integruoti į susijusias politikos sritis ir strategijas, nustatyti ilgalaikę ir ambicingą strateginę žiedinės ekonomikos viziją, politikos priemones ir sukurti stebėsenos sistemą bei nevēluojant priimti naują Žiedinės ekonomikos veiksmų planą su konkrečiais veiksmais.

Siekiant žiediško visoje vertės grandinėje, Tarybos išvadose Komisija raginama parengti strategijas, apimančias žiedinės ekonomikos tikslus, politiką, priemones, rodiklius ir rezultatų stebėseną statybų, maisto, tekstilės, mobilumo ir elektronikos sektoriuose.

Taip pat siūloma parengti ir priimti nuoseklią gaminių politikos sistemą, pagrįstą gyvavimo ciklo požiūriu. Siekiant skatinti žiedinę gamybą ir vartojimą, ES valstybės narės raginamos taikyti

ekonominius instrumentus (aplinkosauginiai mokesčiai, išplėstinė gamintojų atsakomybė ir kt.), akcentuojama žaliųjų viešųjų pirkimų svarba.

Planuojama, kad Aplinkos taryboje ministrai patvirtins Tarybos išvadas.

Lietuvos pozicija

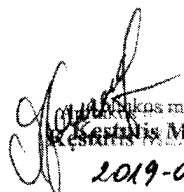
Iš esmės pritariame Tarybos išvadoms, kuriose apžvelgiama žiedinės ekonomikos įgyvendinimo pažanga, akcentuojami svarbiausi iššūkiai ir siūlomos naujos priemonės, kurių reikėtų imtis, kuriant darnią visuomenę.

Pritariame, kad, siekiant ambicingų tikslų, svarbu sistemingai pereiti prie žiedinės ekonomikos ir jos nuostatas integruoti į kitas sektorines politikas. Turime imtis ne fragmentiškų veiksmų, bet parengti tikslines žiedinės ekonomikos strategijas atskiruose sektoriuose.

Palaikome siekį į rinką tiekti tik aukštos kokybės, perdirbamus gaminius ir skatinti plastikinių pakuočių pakartotinį naudojimą ar perdirbimą. Manome, kad ES lygiu turi būti nustatyti atliekų nebelaikymo atliekomis kriterijai plastiko atliekų srautui. Kuriant antrinių žaliavų rinką, ypatingai svarbu turėti informaciją apie žaliavų kokybę, jų sudėtyje esančias chemines medžiagas, kad būtų galima užtikrinti naujai pagamintų, ypač su maistu besiliečiančių gaminių saugumo ir sveikatos apsaugos reikalavimus. Manome, kad uždraudus tam tikrus vienkartinius gaminius ir ieškant naujų, aplinkai draugiškesnių alternatyvų, rinkos negalima palikti savireguliacijai, svarbu nustatyti bendruosius žiediškumo standartus ir jų laikytis.

Sveikiname žiedinę ekonomiką skatinančias iniciatyvas, kurias savanoriškai remia verslas. Privataus sektoriaus pastangos turi būti įvertintos, todėl ES lygiu reikėtų nustatyti reglamentavimą, padedantį verslui ir pramonei prisitaikyti prie rinkos pokyčių, ir suteikti reikiamą finansinę paramą pereinamuoju laikotarpiu. Taip pat pažymime tvarių verslo sprendimų skatinimo ir daugkartinių gaminių, kurie nesukeltų kitų atliekų srautų augimo, naudojimą svarbą.

Atsižvelgiant į tekstilės sektoriaus taršumą, siekiant pereiti prie tvarių gamybos procesų bei spręsti šių atliekų tvarkymo iššūkius, raginame parengti ES strategiją tekstilės sektoriui su konkrečiu veiksmų planu, įtvirtinant ekologinio dizaino kriterijus ir įvertinant išplėstinės gamintojo atsakomybės taikymo galimybes šiam sektoriui.

Aplinkos ministras
Rūta Mėškaitė
2019-09-20